

Retouradres: Postbus 93122, 2509 AC Den Haag

Aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Postbus 20350
2500 EJ DEN HAAG

Geachte mevrouw Agema,

Op 8 maart 2024 heb ik u ons rapport 'Leven met Q-koorts' aangeboden. Dit rapport is ons derde rapport op rij dat laat zien waar Q-koortspatiënten tegenaan lopen en wat zij nodig hebben van de overheid: excuses, erkenning en hulp.¹ Ik deed aan u een aantal oproepen.

Uw reactie

Bij brief van 12 november 2024 heeft u gereageerd op het rapport, waarvoor hartelijk dank. U geeft hierin aan dat u de blijvende gevolgen waarmee Q-koortspatiënten vaak geconfronteerd worden, ziet en erkent. Belangrijk daarbij is dat u meedeelt dat mijn oproepen in de drie rapporten uw volle aandacht hebben.

Geen excuses

U blijft echter bij het standpunt dat het kabinet excuses voor het handelen van de overheid niet op zijn plaats acht. Als onderbouwing gebruikt u de uitspraak van de rechtbank Den Haag, waarin is vastgesteld dat de overheid niet onrechtmatig heeft gehandeld tegenover Q-koortspatiënten. Op grond hiervan kom ik tot de conclusie dat excuses binnen het kabinet slechts een juridische betekenis hebben. Maatschappelijk gezien hebben excuses echter een veel groter belang. Excuses aanbieden betekent de erkenning dat iets is misgegaan en dat de overheid hierin een aandeel heeft gehad. Ook al heeft de rechtbank bepaald dat dit was op basis van de beste, toen beschikbare kennis. Mijns inziens dient de overheid zich er steeds van bewust te zijn dat een financiële genoegdoening slechts een deel van de oplossing is: tijdig reageren, voldoende aandacht besteden aan de reden waarom het nadeel voor de burger is ontstaan, overtuigend motiveren van gemaakte keuzes en het aanbieden van excuses zijn hierbij noodzakelijk. De weigering van het kabinet, en in het bijzonder van u als minister, blijf ik dan ook zien als een gemiste kans om bij te dragen aan de verwerking van hetgeen Q-koortspatiënten is overkomen en het herstel van de relatie tussen hen en de overheid.

Verbetering ondersteuning

Verder schrijft u dat de overheid de afgelopen jaren substantiële maatregelen heeft genomen om langdurige gevolgen van Q-koorts aan te pakken. Gezien mijn conclusies is dit niet genoeg geweest. Ik verzoek u daarom om de bijzondere verantwoordelijkheid die de overheid naar deze burgers toe heeft,

---

¹¹ De Nationale ombudsman heeft twee keer eerder een rapport uitgebracht over de problematiek van Q-koortspatiënten; de eerste in 2012 ('Het spijt mij; over Q-koorts en de menselijke maat' 2012/100) en de tweede in 2017 ('Q-koorts, een kwestie van erkenning' 2017/030).

Pagina 1

Datum

23 DEC 2024

Onderwerp

Uw reactie van 12 november 2024
op rapport 'Leven met Q-koorts'
(2024/012)

Ons nummer

2128084

Uw kenmerk

3990052-1074271-IZB

Bijlage(n)

Contactpersoon

██████████
██████████

Nationale ombudsman

Bezuidenhoutseweg 151
2594 AG Den Haag

Postbus 93122
2509 AC Den Haag

T 070 356 35 63
post@nationaleombudsman.nl
www.nationaleombudsman.nl

uitdrukkelijk te erkennen en concreet in te vullen. Het gaat hier om een bekende patiëntengroep, die duidelijk kan aangeven wat zij nodig heeft. Voorts vindt u het essentieel om het uitwisselen van kennis en ervaring tussen lokale overheden te versterken. Ik verwacht dat uw ministerie actief zal bijdragen aan het stimuleren van gemeenten tot een dergelijke samenwerking.

Een speciaal ambassadeur voor Q-koorts

Ook lees ik in uw brief dat u de komende periode gaat verkennen of een speciale ambassadeur voor Q-koorts kan worden aangesteld. Deze persoon gaat een aanjager zijn om aan een deel van de oproepen uit ons rapport gehoor te geven, en daarmee de situatie van de patiënt te verbeteren. Ik verzoek u om deze zogenoemde ambassadeur zo snel mogelijk aan te stellen en van start te laten gaan. Ik raad u hierbij aan om te kiezen voor een persoon die praktisch is en goed is 'ingewerkt' op het onderwerp, maar vooral iemand die draagvlak heeft bij de patiënten om wie het gaat.

Meer (medisch) onderzoek en expertisecentra

Het is goed te horen dat u bij nieuwe onderzoeksprogramma's, zoals het post-COVID onderzoeksprogramma bij ZonMw, nadrukkelijk de opdracht meegeeft om de link te leggen tussen Q-koorts en andere langdurige klachten. Ook is goed te horen dat academische ziekenhuizen zijn gevraagd om met algemene ziekenhuizen en de eerste lijn te komen tot expertisecentra voor post-COVID patiënten, waarbij de daarbij opgedane kennis ook kan bijdragen aan de zorg voor Q-koorts.

Maar op korte termijn hebben de Q-koortspatiënten dringend behoefte aan een gespecialiseerd expertisecentrum, waar kennis geborgd wordt. Dat is er na al die jaren nog steeds niet. Dit betreur ik.

Ik betreur ook dat op dit moment geen medisch expertisecentrum van start is gegaan in de provincie Noord-Brabant, waar het zwaartepunt lag van de Q-koortsepidemie en waar veel patiënten nog steeds wonen. Daar komt bij dat de academische ziekenhuizen (in Maastricht, Amsterdam en Rotterdam), die zijn gestart met een speciale polikliniek voor post-COVID patiënten, voor Q-koortspatiënten niet toegankelijk zijn. Ik geef u in overweging om hier nogmaals naar te kijken.

Tot slot

Ik acht het onderzoek 'Leven met Q-koorts' hiermee afgesloten. Wel zal ik de ontwikkelingen in het Q-koortsdossier blijven volgen. In het voorjaar van 2025 zal ik u vragen welke concrete stappen zijn genomen naar aanleiding van mijn oproepen om de Q-koortspatiënten de zorg en aandacht te geven die zo nodig is om hun situatie te verbeteren. Ik vraag u om dit keer écht het verschil te maken.

**nationale
ombudsman**

Een afschrift van deze brief stuur ik aan de voorzitters van de Tweede en Eerste Kamer. Voorts wordt uw reactie van 12 november 2024 tezamen met deze brief op onze website geplaatst.

Met vriendelijke groet,
de Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen